

BEKE PÁL A SZAKMA ÉS A FOLYÓIRAT 10 ÉVÉRŐL

– Beke Pál: A közművelődési szakma 10 éve, az ugye azt jelenti, hogy 95 óta mi történt a szakmával. Az én megfogalmazásom szerint, hogy tömör legyen, és hogy egyszerű is legyen, nem történt semmi. Miközben történt például, hogy a kht-k tán többen lettek. Történt néhány olyan dolog, ami az abban érintettek számára tragikus, mert hogy megszűntek művelődési házak. (Hogy pontosan mennyi, az a statisztikából kiolvasható, de én ismerem azokat a településeket, ahol ez az elmúlt 10 évben megtörtént.) Senki nem tartja számon azokat a tízezreket, akiknek változatlanul hiányzik a kultúrház. Nemcsak az, ami esetleg ebben a 10 évben megszűnt, mondjuk 15 évben megszűnt. Vagy, ami már nem is jött létre a kádári-korban, mert már a Rákosi idején sem volt, mert már 1948-ban megszűnt minden.

Szóval a hiányok óriásiak, és ehhez képest mondom, hogy nem történt semmi. Nem született fejlesztési koncepció, nem születtek kormányokon, ciklusokon átívelő, a szakmával egyeztetett fejlesztési programok, bizonytalan a pénz. Számomra elképesztő tapasztalat, hogy egy minisztérium eldöntheti, hogy most a pénznek egy részét jövőre adja majd oda, miközben arról beszélünk, hogy az állam ne legyen agresszív, az állam vonuljon vissza.

Tele vagyunk, éppen olyan felemás állapotokkal a kultúrházakban, mint bármi másban. Szerintem ez a 10 év semmi olyan pozitív eredményt nem hozott, amiről jókat lehetne beszélnünk.

– Volt ebben a 10 évben egy olyan időszak, amikor Beke Pál a Magyar Művelődési Intézet igazgatója volt. Az kérdés, hogy amikor elvállal valaki egy ilyen igazgatói állást, akkor milyen tervekkel jön, és amikor az az idő lejár, amikor ő igazgathat, akkor mit gondol erről, hogy mi sikerült. Érdemes erről beszélni?

Beke Pál: Persze. Személyes leszek. A helyzet az, hogy 2001 tavaszán vált nyilvánvalóvá – hisz az akkori kormányzat megismételte az igazgatói pályázatot – hogy Földiák András, aki pályázott, nem kell nekik, nem fogják kinevezni. Ekkor néhány barátom mondta, hogy pályázzam meg ezt az állást, amit én magam reménytelennek tartottam volna, hogy elnyerem. Egyrészt azért, mert nem voltam betagozódva a FIDESZ-be, semmiféle kapcsolatom nem volt, másrészt azért, mert hogy úgy mondjam, egy kicsit idősebb voltam a kívánatosnál. (43-ban születtem, 2001-ben 58 éves voltam.) Tehát nem volt reményteljes. De végül is pályáztam, mert akkor majd, aki elnyeri, legalább békén hagy. Nagy meglepetésemre szolgált, hogy engem választottak. Bele is telt néhány hét vagy hónap, amíg rájöttem, hogy egy dolgot csinálni lehet. Az derült ki számomra, hogy ezek a FIDESZ-es minisztériumi vezetők, nem a főosztályról beszélek, hanem a főosztályoknál magasabb egységekben, valóban akarnak valamit – ez most vagy úgy tűnik vagy valóban így volt, illúziókba is kergethettem magam, ez is jellemző rám. Nem tudják, hogy mit kell csinálni, de az nem is egy minisztériumi vezető dolga, hogy minden részletkérdésről tudjon. Elég, ha az általa hitelesnek tartott szakembereknek elhiggye, hogy az a cselekvés iránya.

Abban az örömben lett nekem részem végül is, életem alkonyán, hogy ezek a nálam jóval fiatalabb, ámbár magas pozí-

cióban lévő fiúk elhitték nekem, hogy a művelődési otthonok fontosak, és hogy velük kapcsolatban egy olyan fejlesztési programot lehet végrehajtani, amit én néhány kollégámmal együtt körülírtam számukra. Nevezetesen pénzzel kell ellátni őket, társadalmastani kell őket, meg kell erősíteni a szakma civil vonalát, valahogy meg kell erősíteni a képzés gyakorlat-orientáltságát, tehát a sok tudomány mellett a tanulók számára, a hallgatók számára egy mester iskolát kell csinálni. 2001-2002 fordulóján miért ne tűnt volna úgy, hogy a kurzus tovább tart, hogy lehet még további négy esztendőre gondolni, és ebben a négy esztendőben meg lehetett volna valósítani azokat az elképzeléseket, amiket 2001 őszén és 2002 első hónapjaiban kidolgoztunk. Ezek egyébként megjelentek a SZÍN-ben, tehát nem titkos anyagról van szó, hanem nyilvánosságra hozott elképzelésekről. Éreztem természetesen egy ellenszenvet a szakma nagy részéről, egyáltalán nem érdekelt. Mindig is megszoktam, hogy sokan nézik kételkedve, amit csinálok. Az tartotta bennem és bennünk a lelket, hogy nagyon sok polgármesterrel, különösen nagyon sok civillel és különösen nagyon sok nem sarszival rendelkező népművelővel sikerült együttműködést találnunk. Ami azt jelentette, hogy ezeket a dolgokat meg lehet csinálni még akkor is, hogyha a szakma nagy öregnek kikiáltott, szerintem vaskalapos ó-ortodoxainak ez nem tetszik, vagy számukra ez nem szimpatikus. Itt kell megjegyezni, hogy persze számba adtak, szememre vetettek olyan mondatokat, amiket én sose mondtam. Hogy meg akarom szüntetni a művelődési házakat. De hát, az mind tök hülye, aki ilyet beszél, mert az be akarja bizonyítani saját magának, hogy a másik egy balfék, és ő pedig egy nagyszerű ember, tehát ezek nem olyan nagyon érdekelték.

2002-ben nyilvánvalóvá vált a választások után, hogy ez reménytelen. Én tettem tiszteletemet a politikai államtitkár úrnál, hogy mi a helyzet ezekkel az elképzelésekkel és velem. Mondták, hogy Beke úrról még döntés nem született. Tudomásul vettem, hogy következőképpen fog, így tehát ez ügyben nem kell tovább nyüzsögnöm a Magyar Művelődési Intézet színeiben. Szó mi szó, nem is nagyon nyüzsögtem tovább. Ekkor kaptam egy meghívást a FIDESZ ekkor alakult kulturális tagozatába, hogy folytassam ezt a művelődés otthoni megújítást, a művelődés otthoni reformról szóló munkát, amit folytattam. Jelenleg van egy koncepcióm, ez a koncepció bírja a legnagyobb kormánypart kulturális ügyekkel foglalkozó embereinek egyetértését, és én nagyon bízom benne, hogy még megérem, hogy ebből valóság lesz.

– A SZÍN, mint az intézet folyóirata, tíz év alatt több intézetvezetőt is megért, s ezek között egy időszak Beke Pál nevéhez fűződik. Hogy látja – a lapot illetően – az e szerinti különbségeket? (Miközben tudjuk, hogy ma egy országos szakmai lapot szerkeszteni kevésbé egyszerű és hatásos, mint egy helyit.)

– Beke Pál: Én a SZÍN-t, amikor alakult, nem becsültem sokra. De nem akarok bántani senkit, aki bábáskodott mellette, vagy aki megjelentette. Ez a véleményem egyébként megváltozott egy idő után. Én úgy gondoltam, hogy a SZÍN léte akadályozza egy piacképes szakmai folyóirat megjelenését, illetőleg olybá tűnt, hogy a SZÍN kiváltja ezt a funkciót, amit én

10 ÉVES A SZÍN – KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS

az első években nem vettem teljesen fővállaltnak. Kicsit periférikus volt, vékony, nem voltak benne markáns cikkek. Most nem arról van szó, hogy olyanok legyenek, amikkel én egyetértek, hanem olyanok legyenek, amikkel egyetértek vagy nem, tovább gondolásra készítenek, amik felbosszantanak, amik cselekvésre buzdítanak, amik írásra kényszerítenek. Tehát, nem volt egy friss lap. Nyilván nem is lehetett – évi 6 szám megjelenítésével. Ami viszont nagyon hiányzik ebben a szakmában. Mert a *Népművelés* bármilyen lap volt is, színtelen, szagtalan, kisterilizált szövegekkel, de legalább létezett. Volt egy óriási értéke, hogy létezett, és ez a lap hiányzik. És, amikor a SZÍN elkezdett megjelenni, nekem az volt a benyomásom – ugye ez a Horn idő, 96-ról beszélünk –, minthogyha ezzel ki lenne pipálva a közösségi művelődés, a közművelődés szakmai folyóirata. És nem kellene azon gondolkodni, hogy lehet megteremteni – valamilyen befektetővel vagy ezzel-azzal, valamilyen újabb erővel, feladatvállalással – a szakma lapját, hanem hát rendben van, és akkor nézhetünk más megoldandó feladatok után. Ráadásul úgy is gondolom, hogy az Intézet, bármi is a véleményünk róla, azért egy elég markáns műhely ahhoz, hogy meghatározza a saját lapjának a profilját. Tehát, akik nincsenek az Intézet közelében, nincsenek szükségképpen Budapesten vagy az Intézet szellemi közelében, vagy egyáltalán, nincsenek a működő művelődési otthoni rendszerben, hanem mondjuk mellette, teszem azt civil közösségi házakat csinálnak, mint ahogy kiderült, hogy ilyenek vannak, csak nem hallatják a hangjukat, akkor ezekhez egyáltalán nem ér el ez a lap. És annyira viszont óhatatlanul szükségképpen arisztokratikus, hogy nem is veszi észre ezeket a valóság alatti mozgásokat. Persze, hát ez az Intézetben dolgozó kollégák érzékenységtől is függ, és nagyon bonyolult ez a dolog. De mindenesetre, egy intézet által szerkesztett szakmai újság tagadhatatlan, hogy az intézet szakmai gondolkodását van hivatott szolgálni, népszerűsíteni és aprópénzre váltani. Amikor én helyzetbe kerültem, véletlenül, de tagadhatatlanul a saját akaratomból, tehát senki nem erőltetett engem, még akkor is tartott ez a véleményem, és azon voltunk, hogy teremtsünk meg egy havi folyóiratot, *Nemzet és Művelődés* címen, amelyik már nyilván nem lett volna annyira népszerű, mint a *Népművelés*. Nem is egy újság, egy gyors, olcsó dolog lett volna, hanem inkább folyóirat – *Új Írás*, *Kortárs*, *Nagyvilág*

félének képzeljük el. De tán népszerűbb lehetett volna, mint amilyené a *Kultúra és Közösség* vált, nagyon ezoterikus és nagyon szűket markolóvá. Ez most nem kritika, csak a hozzám eljutott néhány számból látom, hogy nagyon markáns, de nagyon szűk érdekcsoportot szolgál ki jelenleg. Ahelyett, hogy egy tág szakmát szolgálna ki, beleértve a polgármestereket, a különböző képviselő testületek művelődéssel foglalkozó képviselőit, a jószándékú polgárokat, az érdeklődő értelmiségit, a tanárokat. Tágabb keretet. Mint ahogy tágabb keretet kerestünk a *Nemzet és Művelődés*-sel is, aminek a reménye természetesen, a 2002-es választásokkal, újból csak kútba esett. Ekkor viszont, én úgy gondolom, hogy sikerült másfél-két év, vagy X idő alatt a SZÍN-ből egy olyan markáns lapot csinálni, ami talán meghaladta a Magyar Művelődési Intézet-i gondolkodásokat, talán elkezdett teret adni másoknak is. Gondolok itt a közép-európai rovatra, gondolok itt az Európai Unióval kapcsolatos próbálkozásokra, gondolok arra, hogy több lett a lapban az amatőr művészettel foglalkozó írás, megjelent benne a civil közösségi ház gondolat, elkezdtek benne az ezzel kapcsolatos, a kistérségi munkánkkal kapcsolatos jegyzőkönyveket közölni. Persze mindezt azért, hogy valaki elolvassa, és ha elolvasta, akkor gondolja tovább és épüljön belőle, vagy beszéljen vissza, válaszoljon, vagy legyenek ebből fórumok. Tehát most már úgy gondolom – ha szabad szélkakasnak lenni a véleményemmel –, hogy mégiscsak lehetne csinálni az intézeti műhelyre alapozva egy komoly szakmai újságot. Csak persze évi nagyobb számú rendszeres megjelenés kéne hozzá, esetleg magasabb tiszteletdíj az alkotóknak – amiket mi terveztünk, csak nem sikerült megvalósítani –, szakmai fórumok a SZÍN egyes számai vagy cikkei mellé vidéken, megyeszékhelyeken, kistájakon, tematikus számok, amikre össze lehetne hívni a társ-értelmiségieket, tehát iskolát, könyvtárt, alkotóművészeket. Szerintem, ha nem lehet csinálni független, e szakmának népszerű, nagy példányszámú folyóiratot, akkor legalább az Intézetben kéne csinálni valamit, és erre a SZÍN most már, én így látom, egy jó alap és kiindulópont.

(Az interjú őrzi az előbeszéd fordulatait, ezért helyenként hozzáértendők bizonyos gesztusok és mimika, amelyek az elmondáskor átvitták, esetenként pontosították a szöveget, illetve meghatározták értelmezését.)

